

Visszatekintés az egyesület 25 éves történetére

Kedves Városvédő Barátaink!

Kedves Vendégek!

Négy nap múlva lesz 25 esztendeje annak, hogy egyesületünk, a Városvédő és –Szépítő Egyesület megalakult és negyed százada szolgálja szeretett városunk építését, szépítését. Erről az alkotómunkában eltelt 25 esztendőről kellene röviden beszámolnom, elért eredményeinket értékelnem.

De ez előtt néhány mondatban méltatnom kell jogelőd egyesületünk, az 1934. február 4-én, azaz 78 esztendeje alakult Városszépítő Egyesület érdemeit. Az alapítók érdeme volt, hogy a Nagykunságban először hívtak életre egy olyan társadalmi szervezetet, amelyik a környezet megóvását, szülővárosuk szépítését tűzte ki célul. Csányi József orvos, fogorvos, egyesületi elnök és társai (a város vezető értelmisége és a gazdálkodók) érdeme volt a városi csemetékert létesítése, a város fásítása, parkok, emlékművek (országzászlós emlékmű, I. világháborús emlékmű) létesítése, majálisok, népünnepélyek szervezése. Ezzel felkeltették a város lakóinak igényét egy szebb, élhetőbb környezet kialakítására. Sajnos 13 éves működés után Rajk László belügyminiszteri rendeletével szűnt meg egyesületük, az ország összes társadalmi, egyházi és ifjúsági szervezetével együtt.

A politikai diktatúrák nem szeretik, hogy egy ország polgárai szabadon hozzanak létre és működtessenek különféle szervezeteket, amelyek célokat fogalmaznak meg, közösségeket aktivizálnak, közvéleményt formálnak. 40 esztendőnek kellett eltelnie ahhoz, hogy újra feléledjen a gondolat: a város értékeinek óvása, környezetének szépítése érdekében újra létre kellene hozni egy közösségi szervezetet. Önálló egyesületeket még az 1930-as években sem lehetett alakítani, de a Múzeum Baráti Kör tagjai Zsoldos István tanár úr vezetésével néprajzi anyagyűjtést végeztek, 1983-ban részt vettek Konta falu régészeti feltárásában, néprajzi és helytörténeti előadásokat hallgattak, szerveztek. A két kör résztvevőiből (amelyekben jelentős volt az átfedés) indult el a kezdeményező szándék: alakítsunk Városvédő és -Szépítő Egyesületet. A városi és az akkori politikai szervezet vezetőivel történt egyeztetés után 1987. április 24-én megalakult az új egyesület. Ebben múlhatatlan érdemei voltak dr. Szabó Lajos kezdeményezésének és bátorságának, valamint Fekete Imre kitartó munkájának.

A megalakulás körülményeiről, a szervezet kialakításáról, az első alapszabályról részletesen olvashatnak a megalakulás huszadik évfordulójára kiadott Kisújszállási városvédők című 20. számú Helytörténeti füzetben.

Ez ünnepi évfordulón szeretném felidézni az első elnökség névsorát. Az egyesület elnöke dr. Szabó Lajos lett, alelnöke dr. Ducza Lajos, titkára Kovács Kálmán, gazdaságvezetője Barátné Kárai Anikó. Az elnökség tagjai: Nagy Zoltán, dr. Tóth Albert, Nagy Gy. Róza, dr. Varga Zoltán és Fekete Imre. Az ellenőrző bizottság elnöke: Bana Sándor, tagjai Kiss Gábor és Galambos Tamás voltak. Mivel 1987 őszén dr. Szabó Lajos a kunhegyesi gimnázium igazgatója lett, az elnöki feladatok dr. Ducza Lajosra hárultak. Az újjáalakult egyesületbe 45 állampolgár lépett be, emellett 5 jogi személy erősítette a csapatot és a majd száz fiatalt. A munka szakosztályokban folyt, az évenkénti közgyűlések között az elnökség irányította a szervezetet.

A rendszerváltás (1990 után) egyesületünk kivált a Hazafias Népfront védőszárnya alól és önálló, független szervezet lett. Az új egyesület tagjai nagy lendülettel kezdték meg a munkát. Rengeteg ötletünk volt, anyagi lehetőségünk annál kevesebb. Így egy-egy ötlet megvalósításához városi üzemek, cégek segítségét kértük, vagy magunk kezdtünk hozzá.

1987 őszen centenáriumi ünnepségen emlékeztünk meg az 1887-ben épült Kisújszállás-Kál-Kápolna-Kisterenye vasúti szárnyvonal építéséről egy nosztalgia utazás keretében. Dr. Tóth Albert tudományos ülést szervezett a Mirhó-gát megépítésének 200. évfordulóján. Kocsiszínt építettünk a Nagykun TSZ tagjaival a Morgó csárda udvarán.

1988-ben megemlékeztünk a református templom építésének kétszázadik évfordulójáról, emléktáblát avattunk. Kuratórium alakult egy második világháborús emlékhely létesítésére, a II. világháborúban elhurcolt harang keresésére.

1989-ben Gaál Kálmán Díjat alapítottunk a város szépítésében kimagasló munkát végzők elismerésére. Ez évben, június 25-én avattuk fel a holokauszt emlékfalat a deportálásban elveszített zsidó polgárok emlékére. Megemlékeztünk a kunok betelepülésének 750. évfordulójáról, Zsoldos István tanár úr avatta fel a Nagy István Zoltán egyesületi tagunk által készített kopjafát.

1990-ben kezdeményeztük, hogy a Diófa utca kapja vissza régi nevét, legyen újra neves polgármesterünk után Gaál Kálmán utca. Támogattuk a régi városi címer visszaállítását. Ez évben új elnökséget választott az egyesület. Az elnök Cs. Nagy Zoltán építész, alelnök Nagy Gy. Róza, titkár Kovács Kálmán, pénztáros Kiss Endréné lett.

1991-ben Ö. Tóth Lajosné és Kántor Éva megkezdte a II. világháború áldozatainak összegyűjtését. Czobor Sándor elkezdte az első cégek készítését: a postánál és a tűzoltó laktanyánál.

1992-ben részt vettünk Nagyszalontán Arany János szobrának avatásán. Elkészül a város újratelepülésének 275. évfordulóján az első Nagykun Kalendárium, szerzői zömmel a Városvédő és – Szépítő Egyesület tagjai. 1992. december 20-án avattuk fel a II. világháború áldozatainak emlékhelyét, Györfi Sándor és Györfi Lajos alkotását.

1994-ben az önkormányzat megvásárolja a város legrégebbi lakóházát (az Ábri házat), amely ezután Tájházként szolgálja a várost. 2003-ban lelkes városvédők Kiss Pista bácsival, Mészárovcics Imrével és Murányi Ferencnével egy kemencét is építettek az egyik szobába.

1995-ben Fekete Imre és Ö. Tóth Lajosné nemzetközi olvasótábort szervez Négyfaluban. Ez évben indult el a Helytörténeti füzetek kiadása, melyből többnek városvédő tagtársunk a szerzője. Ebben az évben új elnökséget választ az egyesület. Az elnökség tagjai: dr. Ducza Lajos, Bakondi József, Nagy István, dr. Kiss Kálmánné, Mészárovcics Imre és Kerecsi János lettek. Cs. Nagy Zoltánt, Nagy Gy. Rózát, Kovács Kálmánt és Kiss Endrénét megerősítették korábbi tisztségében.

1996-ben alapítjuk meg az egyesület kiemelten közhasznú alapítványát, a Nagykun Kisújszállásért Alapítványt dr. Vincze Sándor elnökletével. Ez évben avatunk emlékkövet a régi fiúiskola helyén Arany János kisújszállási tanítóskodásának emlékére. Az avatóbeszédet dr. Kiss Kálmánné mondta. Ekkor, a millicentenáriumi évben telepítettünk a benzinkút mellett a Pacséri lakótelepen védő erdősávot.

1997-ben jelenteti meg alapítványunk a Kocsisné Monoki Julianna által szerkesztett Kisújszállás képekben című könyvet. Ez évben ajándékozta egyesületünk a 85 éves Kiss Tamás költőnek templomi ünnepségen a Gaál Kálmán Díjat. 1997-ben ünnepi közgyűlésen és kamara kiállításon emlékeztünk meg egyesületünk tíz éves fennállásáról.

1998 az 1848/49-es szabadságharcról való emlékezés jegyében telt el. Emléktáblát avattunk a 48-as Olvasókör falán. Aktív közreműködői voltunk a város első Európa-napi rendezvényének.

1999. április 19-én új elnökséget választottunk. Az elnöki teendőket dr. Ducza Lajos, az alelnököt Nagy Gy. Róza, a titkárit Ponyokai Bálint látta el a következő négy évben. 1999-ben október 6-án avattuk fel a Kossuth-Illéssy emlékkaput (Györfi Sándor alkotását) az Illéssy utca 52. számú ház, a volt Illéssy kúria előtt. És ez évben került a Déli temető bejáratához az 1739-es pestisjárvány szomorú emlékét idéző oszloppár, melyet Nagy István Zoltán tagunk készített.

A 2000. év a millennium esztendeje volt. Felújításra került az Illéssy sírkert, részt vettünk a 100 éves Városháza ünnepségeinek szervezésében. Egyesületünk Tóth Tünde tagunkkal megfestette Gaál Kálmán neves polgármesterünk portróját, amelyet a városnak adományoztunk. Kezdeményezésünkre az önkormányzat a Városháza kis tanácskozótermét róla nevezte el és portréja azóta is e terem falát díszíti. Meg kell emlékeznünk a millenniumi év hagyományteremtő rendezvényéről, melynek kezdeményezője Ö. Tóth Lajosné tagtársunk volt. Ez az újkori nagykun kapitányok választásának kezdete volt és május 6-án a redemptió 255. évfordulója jegyében történt.

2001-ben tagjaink Mészáros Imre elnökségi tagunk vezetésével alakították ki Marjalaka elpusztult kun település emlékhelyét. Az emlékhelyet dr. Tóth Albert tagtársunk avatta fel, az ünnepségen az elszármazottak is részt vettek. Ez évben helytörténeti konferenciát szervezett dr. Tóth Albert tagtársunk Víz- és emberformálta táj címmel. Az egyesület megfestette Illéssy Sándor szabadsághős portróját is, melyet a Városháza róla elnevezett termében helyeztünk el. Az alkotó ez alkalommal is Tóth Tünde festőnő volt. Még ez évben felavatásra került a nevét viselő iskola udvarán Illéssy Sándor szabadsághős szobra. Az alkotó Györfi Sándor volt. A szobor elkészítését anyagilag egyesületünk is támogatta. Ez eredményekben gazdag év eseményei közül megemlítem még, hogy Papi Lajos elnökségi tagunk és Boncz Lajos villanyszerelő-mester helyreállították a Városháza sarkait díszítő régi mintázatú lámpakonzolokat. És ebben az évben került vissza eredeti helyére a művelődési ház (volt Ipartestület) falára az első világháború iparos hőseinek emléktáblája.

2002 májusában ünnepelte az újjáalakult Városvédő és –Szépítő Egyesület fennállásának 15. évfordulóját. Az ünnepséget – melyen részt vett az 1934-es alapító tag Szoboszlai Istvánné Fejes Lídia néni is – a Városháza dísztermében tartottuk. A város Pro Urbe Díjjal jutalmazta 15 városszépítő munkánkat. Emléktáblát avattunk Petkovics Tamás emlékére és megjelentettük dr. Kiss Kálmánné tagtársunk gondozásában a Nagy Imre verseskötetet. A Réti tanyák, tanyasi iskolák című kötet pedig Nagy Istvánné és Ö. Tóth Lajosné fáradozását dicséri.

15 év után, 2003-ben újra megújult egyesületünk elnöksége. Elnöknek Tatár Zoltánt, alelnöknek Nagy Lajost, titkárnak Nagy Gy. Rózát választottuk, a pénztáros Fekete Imréné lett. A megfiatalodott egyesületi vezetés nagy feladatra vállalkozott. Felvállalta a XXIII. Országos Városvédő Találkozó megszervezését. Még ez évben helyreállítottuk a debreceni köztemetőben Nagy Imre kisújszállási költő síremlékét és utoljára találkozhattunk Kiss Tamás költővel. Ez évben készítettük el Illéssy János mellszobrát, melyet utolsó közszerepléseként dr. Szabó Lajos alapító elnökünk avathatott fel.

2004-ben az új elnökség augusztus 4-7-e között a karcagi és túrkevei társegyesületekkel eredményesen bonyolította le a XXIII. Országos Találkozót. Dr. Ducza Lajos avatta fel Györfi Sándornak Papi Lajos szobrász társáról mintázott mellszobrát. Ez évben jelöltük meg a Pap-gátja emlékhelyet.

2005-ben megemlékeztünk a redemptióról és az Öregdiákok Baráti Körével közösen emléktáblát avattunk. A Néprajzi Kiállító terem falára került Zsoldos István emléktáblája, Pintér Attila és Oláh László alkotása. Két helytörténeti füzet kiadását finanszíroztuk: P. Tóth Gyula Születtem a Nagykunságon, gulyás lettem Hortobágyon és Papi Lajos Ecsetem a fény című alkotásait. Városi képeslapokat is készítettünk a város fontosabb néprajzi és építészeti értékeiről.

2006-ben elkészült a Városháza parkjában a Kunkapitányok fasora előtti járda, bensőséges ünnepség keretében avattuk fel Kiss Tamás költő emléktábláját szülőháza falán. Az elpusztult turgonyi falvak helyét emléktáblával jelöltük meg az elszármazottakkal közösen. Több kiadvány jelent meg támogatásunkkal: Szentpéteri Géza könyve: Adatok Kisújszállás régi nyelvéről, nyelvjárásáról, dr. Ducza Lajos szerkesztésében A Nagykunság európai értékei, dr. Kiss Kálmánné Kisúji harangszó kötete és Kurucz János Terebélyes családfánk a kun-magyar erdőben. 2006-ban avattuk fel az öregdiákokkal közösen a volt Váradi ház falán Burai Zoltán cigányprímás emléktábláját.

2007-ben a leköszönő elnökség többségét újraválasztotta tagságunk. Elnök maradt Tatár Zoltán, alelnök Nagy Lajos, titkár Nagy Gy. Róza, pénztáros Fekete Imréné. Az elnökség tagjai: dr. Ducza Lajos, Kása Attila, Szűcsné Nagy Zita, Pap Andrea és Tóth Tünde lettek. Póttagok: Ari Géza és Papi Lajos. Az ellenőrző bizottság elnöke: Vitosné Veres Julianna, tagjai Kása Imréné és Kiss Endréné lettek. A 2007. év eredményei közül említésre méltó esemény, hogy március 15-én felavattuk Kossuth Lajosnak – Kisújszállás díszpolgárának – mellszobrát a Kálvin parkban. Avatóbeszédet dr. Ducza Lajos tiszteletbeli elnök mondott, a szobrot Tatár Zoltán egyesületi elnök, Kovács József gyűjtő és Gavlik István, a Kossuth Szövetség örökös tiszteletbeli elnöke leplezte le. A szobrot a város közönsége nevében Kecze István polgármester vette át. A romantikus stílusban megálmodott szobor alkotója Györfi Sándor szobrászművész, nagykun kapitány, aki egyben a karcagi Városvédő és –Szépítő Egyesület elnöke. Május 18-án ünnepi közgyűlést tartottunk, melynek részeként a Városháza parkjában, a Kunkapitányok sétánya mellett elhelyeztük a kunkapitányok emlékköveit. Az egyesület 20 éves fennállásáról egy Helytörténeti füzet kiadásával is megemlékeztünk. A kötetet a tiszteletbeli elnök szerkesztette, címe Kisújszállási városvédők. Támogattuk dr. Bartha Júlia Nagykunsági néprajzi tanulmányok című könyvét. Emléktáblát avattunk a vasútállomáson a 150 éves Szolnok-Debrecen vasútvonal emlékére, ettől az évtől rendezzük meg a horgászokkal és a vadászokkal együtt a HO-VA-VÁR környezettisztasági napot, valamint a parlagfű mentesítési akciókat és ekkortól készítjük el minden évben a városvédő falinaptárt. A húsz éves tevékenység méltó megkoronázása volt, hogy 2007. december 16-án „a Kisújszállási Városvédő és –Szépítő Egyesület a település védelem és a településirányítás területén végzett kimagasló tevékenysége elismeréseként Kós Károly-díj elismerésben részesült”. A díjat Tatár Zoltán elnökünk vette át Bajnai Gordon önkormányzati és településfejlesztési minisztertől.

Pályázati tevékenységünk az elmúlt években jelentősen megerősödött. 2008-ban egy határon túl nyúló pályázat részeként fafaragó tábort szerveztünk, melynek tagjai készítették el a Városháza park bejáratánál a Kun kaput és ez évben jelöltük meg a Kis- és Nagy-Csivagér helyét is emléktáblával az elszármazottak találkozója keretében. 2008-tól tájékozódhatnak az érdeklődők az egyesület honlapján és ez évben került felállításra a felújított, rekonstruált Kun madonna szobor, Papi Lajos alkotása, melyet Györfi Sándor készített el újra. Támogattuk Szilágyi Miklós és Nagy Kálmánné megjelenő Helytörténeti

kiadványát. Ettől az évtől helyezünk el védettséget jelölő táblákat a város épületein. 2008-ban az egykori Járásbíróság, a Bárány-szanatórium és az Ábri ház (Tájház) falán.

2009-től kezdődött el székházunk, a Piculás Civilház felújítása egy nagyszabású pályázat részeként. és Helyreállításra került a zsidómártírok I. világháborús emlékműve a zsidó temetőben, valamint megjelöltük a volt zsinagóga falát egy sziluett emléktáblával. A Nagykunsági Szellemi Műhely kezdeményezésére a budapesti Hadtörténeti Intézet és Múzeum udvarán októberben felállított Jászkun huszárok emlékművének elkészíttetését pályázati támogatásból és közadakozásból segítette egyesületünk.

2010-ben a Nagykun Polgári Kör – Nagy István Zoltán elnök kezdeményezésére – gyűjtést kezdett a lerombolt Turulmadaras országzászló helyreállítására. A gyűjtésbe a Nagykun Kisújszállásért Alapítvány és egyesületünk is bekapcsolódott. A pályázat elkészítésével és a pénzügyi lebonyolítással, valamint az emlékmű környezetének kialakításával az egyesület is segítette a megvalósulást és az emlékmű felállítását 2010. június 4-én, a békediktátum 90. évfordulóján. Még ez évben, több szervezet összefogásával, egyesületünk koordinálásával elkészült az Arany János utcán a Bárány kút. A két vízköpő bárányfejet Pintér Attila szobrász mintázta meg. Ez évben jelöltük meg a város legmagasabb pontját, a Bogarasi halmot emléktáblával az elszármazottakkal együtt. Egy újabb, a helyi zsidó közösség történetét bemutató helytörténeti kötet megjelentetését is támogattuk ebben az évben, melyet a tiszteletbeli elnök jegyez.

2011-ben megújult az egyesület elnöksége. Elnökünk Tatár Zoltán, alelnökünk Nagy Lajos maradt, a titkári teendőket Kása Attila vállalta el. Gazdasági ügyeinket Fekete Imréné, majd ez évtől Farkas Éva intézi. Elnökségünk további tagjai: dr. Ducza Lajos, Nagy Gy. Róza, Tóth Tünde, Kecze Jánosné, Szűcsné Nagy Zita, póttagok: Horváth Lászlóné és Klément-Balla Ágnes. Szintén egy pályázat keretében készült el a Pásztorkodás emlékhelye, a József Attila-Gyep utca kereszteződésében. A gémeskút és környéke azóta nagy tetszést arató látványossággá vált, nekünk pedig apropót ad újabb hagyományőrző rendezvények szervezéséhez. A pásztort Nemes Sándor (Hejce) famíves készítette, a kutya Rózsa Imre (Pacsér) alkotása. 2011-ben készült el és 2012-ben újra kiadásra került a Séták Kisújszálláson című képes kiadványunk, amely a városban feltalálható emlékhelyeket, szobrokat, látnivalókat mutatja be. A pályázati forrásból készült kiadvány finanszírozásához az Arany Diák Alapítvány és a város önkormányzatán túl több szervezet is hozzájárult.

Egyesületünk a megalakulása óta eltelt 25 év alatt a város egyik meghatározó civil szervezetévé vált. Az egyesület tagjainak keze nyomát őrzi a város szellemi és tárgyi arculata. Az egyesületi tagok a város önkormányzatában, az intézmények, cégek, civil szervezetek vezetésében dolgozva komoly befolyásoló tényezők a város karakterének megőrzésében, a hagyományok ápolásában. Az elmúlt időszakban létesített köztéri alkotásokkal, szellemi produktumokkal és az élő környezet alakításával tagjaink szebbé, vonzóbbá tették szeretett városukat.

Adja az Isten, hogy legyen erőnk, maradjon ambíciónk, hogy városszépítő tevékenységünket további évtizedeken át gyakorolhassuk. Ezt kívánom az időúton az első negyedszázad mérföldkövét elérő egyesületünknek és minden tagtársunknak.

Kisújszállás, 2012. április 20.

Dr. Ducza Lajos sk.